

SPIRENDE OSLO – Plass til alle i byens grønne rom - STRATEGI FOR URBANT LANDBRUK 2019 – 2030

Sammendrag:

Byrådet ønsker at Oslo skal være internasjonalt ledende på å ta i bruk urbane landbruksaktiviteter i arbeidet med å tilrettelegge for en grønnere, varmere og mer skapende by med plass til alle. For å nå denne ambisjonen, foreslår byrådet i denne saken en strategi for urbant landbruk i Oslo; *Spirende Oslo – Plass til alle i byens grønne rom*. Strategien fremgår av punkt 4 i saken.

Strategien, med tilhørende målsettinger, skal følges opp med en handlingsplan med aktuelle tiltak for å styrke kommunens arbeid med urbant landbruk. Urbane landbruksaktiviteter skal bidra til at Oslo får et mangfold av grønne byrom med ulike natur- og rekreasjonskvaliteter. Urbant landbruk skal videre bidra inn i kommunens arbeid med folkehelse, inkludering, undervisning, sysselsetting og innovasjon..

Saksfremstilling:

1. Innledning

Byrådet har de siste årene styrket Oslo kommunes satsing på urbant landbruk. I 2017 ble det opprettet en egen tilskuddsordning for dette formålet. Gjennom tilskuddsordningen er det blant annet gitt tilskudd til etablering av over 3200 dyrkekasser og opparbeiding av over 13 000 m² dyrket areal. Videre er det gitt støtte til flere ulike forsknings- og utviklingsprosjekter knyttet til urbant landbruk, eksempelvis hydroponi, akvaponi, takhage og flytende hage. I 2018 ble det gjennomført 17 dyrkekurs for nybegynnere i 13 av Oslos bydeler, alle med stor deltakelse. Dyrkekursene videreføres i 2019.

Det er videre igangsatt flere prosjekter i hvor kommunale aktører tar i bruk urbane landbruksaktiviteter for å løse oppgaver innen egen virksomhet, for eksempel til arbeidstrening, sommerjobb for ungdom eller tilrettelegging for en aldersvennlig by. Bydel Grünerløkka og Bydel Gamle Oslo har tilbudt sommerjobb til ungdom i egne bydeler i det nyopprettede Miljøhuset i Sofienbergparken og i dyrkingsprosjektet Sommer på Vaterland. Et annet eksempel på prosjekt i kommunen er dyrkingsprosjektet på Tveten gård. Her har Kulturetaten inngått et samarbeid med Bymiljøetaten blant annet for å gjenoppbygge det historiske hageanlegget og for å etablere en andelsgård. Tveten gård skal være en åpen og inkluderende møteplass for byens og bydelens befolkning, og prosjektet skal bidra til å formidle Tveten gårds historie.

Urbant landbruk henger tett sammen med biologisk mangfold, da matproduksjon er avhengig av at vi tar vare på våre pollinerende insekter. De siste årene er det gjennomført flere tiltak for å tilrettelegge for de pollinerende insektene i byen. Det er satt opp insektshotell og plantet frukttrær og andre spiselige vekster i flere av byens parker og grøntområder, nye blomsterenger er etablert og slåtteenger er restaurert.

Byrådet vil gjennom *Spirende Oslo – Plass til alle i byens grønne rom* (heretter *Spirende Oslo*) styrke satsingen på urbant landbruk ytterligere i årene fremover. Oslo skal være

internasjonalt ledende på å ta i bruk urbane landbruksaktiviteter i arbeidet med å tilrettelegge for en grønnere, varmere og mer skapende by med plass til alle.

Med urbant landbruk menes her biologisk produksjon av mat og nytteprodukter i urbane omgivelser, inkludert dyrking av planter, husdyrhold, akvakultur og birøkt. I tillegg til å bidra til lokal matproduksjon og kunnskapsspredning om matens opprinnelse, har det urbane landbruket en viktig sosial funksjon. Urbant landbruk bidrar til å skape sosiale møteplasser som kan ha betydning for læring, folkehelse, inkludering, entreprenørskap, matkultur, biologisk mangfold og vern av matjord og grøntområder.

Ny samfunnsdel til kommuneplanen for Oslo ble vedtatt av bystyret 30.01.2019. Under samfunnsdelens hovedmål om «en grønnere by» står følgende delmål:

«Oslos innbyggere kan glede seg over lokal matproduksjon og har en kretsløpsbasert ressurs håndtering».

I tråd med delmålet skal det legges til rette for urbant landbruk i Oslo. *Spirende Oslo* vil støtte opp under kommuneplanens samfunnsdel.

FNs bærekraftsmål konkretiserer 17 utfordringer verden må jobbe med å løse fram mot 2030. *Spirende Oslo* vil bidra til oppfølging av bærekraftsmålene om «bærekraftige byer og samfunn» (mål nr. 11) og om «samarbeid for å nå målene» (mål nr. 17).

2. Prosess for utvikling av strategien

Strategien har vært gjenstand for bred medvirkning. Forslag til strategi er utarbeidet av Bymiljøetaten på oppdrag fra byrådet. I forbindelse med utarbeidelsen av forslaget arrangerte Bymiljøetaten to workshops med om lag 65 deltakere. Strategien var på offentlig høring mellom 07.04.2017 og 16.05.2017, og Bymiljøetaten mottok 40 høringsinnspill; fra 14 bydeler, 6 kommunale virksomheter, 5 statlige virksomheter og en rekke frivillige organisasjoner, grasrotaktører og private foretak.

3. Tidsperspektiv og handlingsplan for oppfølging av strategien

Strategien skal vare frem til 2030, og vil revideres ved behov.

På bakgrunn av strategien skal det utarbeides en handlingsplan med tiltak som skal bidra til å nå strategiens målsettinger. Ved utarbeidelse av handlingsplanen skal det legges opp til medvirkning med relevante aktører og interessenter. «Derfor vil byrådet»-punktene som fremgår av punkt 4 i denne saken vil inngå i handlingsplanen. Handlingsplanen vil videre konkretisere indikatorer for å vurdere måloppnåelse. Handlingsplanen vil rulleres ved behov.

Bystyret behandlet i møtet 27.02.2019 sak 34 Privat forslag fra Victoria Marie Evensen (A), Per Anders Torvik Langerød (A), Eivind Trædal (MDG) og Sunniva Holmås Eidsvoll (SV) av 29.11.2018 - Forsøksordning med tillatelser til å plante i Oslo. Følgende ble vedtatt:

«Bystyret ber byrådet opprette et forsøksprosjekt/pilotprosjekt med «Tillatelser til å plante» i Oslo. Prosjektet kan hente inspirasjon og erfaringer fra «Le permis de végétaliser» i Paris, men må organiseres på en måte som er hensiktsmessig for Oslo. Ordningen skal inngå som et av tiltakene i strategien/handlingsplanen for urbant landbruk, men kan også inneholde tiltak som handler om forskjønning (blomster osv).»

I tråd med bystyrets vedtak skal et forsøksprosjekt/pilotprosjekt med «tillatelser til å plante» inngå som et av tiltakene i handlingsplanen.

4. Strategi: Spirende Oslo

Spirende Oslo er bygget opp rundt fem hovedmål med tilhørende effektmål. Effektmålene er utarbeidet med 2030 som tidsperspektiv. Måloppnåelse fordrer at kommunen gjennomfører egne tiltak og i tillegg tilrettelegger for at næringslivsaktører, frivillige organisasjoner, borettslag/sameier og lignende, forskningsinstitusjoner og privatpersoner gjennomfører tiltak, blant annet gjennom nettverks- og kommunikasjonsarbeid og gjennom tilskuddsordningen for urbant landbruk.

Følgende hovedmål med tilhørende effektmål og oppfølgingspunkter foreslås:

Hovedmål 1: En grønnere by

Oslos grønne byrom skal videreutvikles, og byens natur og ulike offentlige rom skal kobles bedre sammen. Urbane landbruksaktiviteter skal bidra til at Oslo blir en grønnere by, med et mangfold av grønne byrom med ulike natur-, rekreasjons- og landbrukskvaliteter. Restarealer, ubrukte arealer og «grå» arealer skal beplantes, slik at byen får flere grønne mellomstasjoner for ivaretagelse av artsmangfold, blir mer forsynt med spiselige vekster, og får flere vakre byrom og sosiale møteplasser. Alle skal ha tilgang til gode grøntarealer og rekreasjonsområder i sitt nærmiljø.

I en by med pressede arealressurser må flerfunksjonalitet og sambruk prioriteres. På underutnyttede flater i byen bør det etableres grønnstruktur som kan benyttes til urbant landbruk og rekreasjon, bidra til lokal overvannshåndtering og sikre biologisk mangfold. Arealer for nye dyrkingssteder må samtidig velges slik at de ikke kommer i konflikt med andre formål. Det gamle slåttemarkpregete artsmangfoldet i Oslo kan styrkes ved for eksempel å ta i bruk restareal til blomsterenger. Restarealer er spesielt aktuelle for ville pollinatorvennlige vekster, men også for bærbusker og frukttrær der restarealene ikke ligger tett opp til trafikkerte områder. Større arealer med naturlige blomsterenger, kombinert med bedre tilrettelegging for dyrking av nyttevekster, er viktige faktorer for å øke antall pollinerende insekter (eksempelvis bier og humler) og sikre matproduksjon. Ved å sørge for artsmangfoldig dyrking og planting, kan man få både spiselige vekster, pollinatorvennlige planter og vekster som gir opplevelse gjennom duft. Kunnskap om økosystemer skal innhentes i planleggingen av sammenhengende grøntarealer for å sikre at det velges hensiktsmessige løsninger for lokalt artsmangfold. Uønskede fremmedarter skal unngås ved dyrking og planting. Oslo skal også tilrettelegge for gode habitater for pollinerende insekter ved blant annet å plassere ut flere insektsboliger på egnede steder. Det skal legges til rette for biologisk mangfold, spiselige vekster og pollinatorer også i driften av byens gravlunder.

Byens parsellhager, kolonihager og skolehager representerer viktige grøntområder for byen. I Oslo finnes det over 20 etablerte parsellhageområder. Disse er spredt over hele byen og har til sammen om lag 1000 parseller. Gjennomsnittsarealet på en parsell er på rundt 50m². 17 av de 20 parsellhageområdene eies av Oslo kommune. Parsellhagene driftes av ulike parsellhagelag. Oslo har ni kolonihager med totalt 1000 parsellkontrakter. Det er stor etterspørsel etter både parsell- og kolonihager og lange ventelister for tildeling. 93 mål i Oslo er i bruk som skolehager og skole/parsellhager. Oslo kommune skjøtter i tillegg omlag 20 slåttemark og 13 beitemarker i byggesonen.

Byen byr på enkelte utfordringer for dyrking. Mange steder i byen er det ikke mulig eller hensiktsmessig å dyrke direkte i bakken. Mye av byens areal har fast dekke med mye infrastruktur under belegningen. Forurensset jord gjør at ikke alle arealer er egnet til å dyrke spiselige vekster. Grøftekanter kan for eksempel være uegnet som arealer for matproduksjon på grunn av høyt blyinnhold. Ved dårlig jordkvalitet kan jord tilføres, eller det kan dyrkes i pallekasser.

Bruk av jord og planter bør i størst mulig grad følge kretsløpsprinsipper, og kommunen skal jobbe for reduksjon av torv i jord. Kompostløsninger skal fremmes, slik som bruk av Oslokompost og kompost fra byens gårder. Bruk av biokull, kaffegrut og meitemarkkompost som alternative bestanddeler i jordproduktene, bør utforskes. Det ligger samtidig et potensial i husdyrbasert arealpleie i samarbeid med relevante aktører. Bruk av kjemisk-syntetiske plantevernmidler skal reduseres og elimineres der hvor dyrkingen foregår på fellesarealer. Det tillates ingen kjemisk-syntetiske plantevernmidler i Oslo kommunes parker og friområder.

Gårdsbrukene i Oslo bidrar til aktiv drift av dyrka mark og skjøtsel av kulturlandskapet, sikrer jordvernet og styrker det biologiske mangfoldet. Gårdene er sentrale i det levende kulturlandskapet i Oslo kommune og skaper trivsel for befolkningen.

I byrom blir materialbruken ekstra viktig. Gjennomtenkte materialvalg og standardiserte moduler vil sikre at elementer kan gjenbrukes andre steder dersom et prosjekt må avvikles. Ved utvikling eller rehabilitering av byens grønne rom, kan det være nødvendig å legge til rette for infrastruktur som strøm, vann, avløp og adkomst. Samtidig er det viktig for byen å utvikle ressurseffektive byrom, der en ser på mulighetene for nye og innovative løsninger innen både vann- og strømbruk, slik som gjenbruk av gråvann og høsting av regnvann.

Effektmål:

- Grå arealer er omgjort til grønne byrom, både som midlertidige og permanente grep.
- Byens biologiske mangfold er styrket ved at utvalgte uønskede fremmedarter er bekjempet, flere blomsterenger er etablert og det er skapt flere grøntkorridorer.
- Insekthotell og gode leveområder for pollinerende insekter er etablert.
- Det er plantet flere spiselige vekster og benyttet miljøvennlig jord.

Derfor vil byrådet:

- Kartlegge og tilgjengeliggjøre områder som er egnet for urbane landbruksaktiviteter eller blomsterenger.
- Restaurere og skjøtte artsrike blomsterenger i Oslo.
- Etablere flere blomsterenger, insekthotell og forbindelser i pollinatornettverket samt bekjempe uønskede fremmedarter.
- Bidra til artsmangfoldig dyrking og planting av spiselige og pollinatorvennlige vekster.
- Øke andelen bytrær som er frukttrær.
- Informere om hvordan man kan redusere bruk av kjemiske plantevernmidler og kunstgjødsel og unngå bruk av torv og uønskede fremmedarter, samt fremme kretsløpsbasert dyrking basert på økologiske prinsipper.
- Stille krav i tilskuddsordninger til dyrking basert på økologiske prinsipper.
- Gjennomgå og evaluere dagens regulering for parselhager, skolehager og kolonihager for å sikre bevaring av disse.
- Tilrettelegge for bedre rotering av ubrukte parseller og inkludering av underrepresenterte grupper.
- Oppfordre til at nye boligprosjekter inkluderer parselhager i planprosessen.
- Legge til rette for at eksisterende borettslag og sameier kan opprette egne parselhager, gjennom støtte fra for eksempel tilskuddsordningen for urbant landbruk.
- Vurdere mulighetene for å etablere flere midlertidige pallekarm-parseller i byutviklingsområder.
- Vurdere de reelle forurensingsutfordringene ved urbant dyrket mat, i samarbeid med relevante forskningsinstitusjoner og andre fagmiljøer, og avgjøre hvor det er mulig å dyrke rett i jorden og hvor det er behov for fysisk skille (for eksempel gjennom dyrking i pallekasser).
- Vurdere mulighetene for å etablere bedre systemer for levering av hageavfall for å forhindre forsøpling og spredning av uønskede arter.

- Vurdere mulighetene for å utbedre infrastrukturen i enkelte områder – tilgang til vann og materiell gir innbyggerne større mulighet til å delta.

Hovedmål 2: Kortreist mat

Oslos innbyggere skal kunne glede seg over lokal og bærekraftig matproduksjon. Det skal tilrettelegges for økt matproduksjon i Oslo, slik at byen kan være en positiv bidragsyter til den nasjonale selvforsyningen. Lokale matprodusenter inkluderer småskala dyrkere, husdyrholdere, foredlere og produsenter av ulike produkter. Oslo ligger midt i et av landets beste jordbruksområder, med en historie som strekker seg tusenvis av år tilbake. En bærekraftig matkultur skal fremmes, med kortreist mat, sesongbaserte ressurser og kretsløpsbaserte prosesser. Kommunen skal legge til rette for lokal matproduksjon både på land og i vann.

Husdyrhold er et viktig element i det urbane landbruket. Det inkluderer konvensjonell husdyrdrift, men også hønsegårder, birøkting og produksjon av insekter som proteinrik mat for dyr og mennesker. Utfordringene rundt urbant husdyrhold er bl.a. ivaretagelse av dyrevelferd, plassbegrensninger, håndtering av lukt og lyd, og ikke minst at mange har lite kunnskap om og erfaring med husdyrhold. Regelverket, for eksempel for hønsehold, varierer fra bydel til bydel og håndteres av bydelsoverlegen, med føringer fra Mattilsynet. Urbant husdyrhold kan være et viktig bidrag til bærekraftig og kortreist urban mat.

Hydroponi og akvaponi er to typer matproduksjon som baserer seg på dyrking i vann heller enn i jord. Matproduksjonen skjer i lukkede systemer hvor ressurser utnyttes godt og har lavt energi- og vannforbruk. Hydroponisk dyrking er svært plasseffektiv og kan også gjennomføres vertikalt. Produksjonen foregår som oftest innendørs på våre breddegrader, kan være gode bidrag til kortreist mat og er ofte etterspurt av restaurantbransjen. Produksjonen består som oftest av bladgrønt, men kan også spesialisere seg på friske urter og spiselige blomster.

Oslo er en blågrønn by hvor det også kan være potensial for matproduksjon i strandsonen og i sjøen. Urbant sjøbruk handler om å jobbe på lag med naturen og tilrettelegge for god økosystemutvikling i det urbane marine landskapet, slik at ulike planter og organismer kan etablere seg. Ved riktig tilrettelegging kan spiselige arter, som for eksempel strandkål og blåskjell, trives. Per i dag er det naturlige grunnlaget for urbant sjøbruk i indre Oslofjord lite tilfredsstillende. Det bør eventuelt utredes nærmere om slik produksjon er mulig, hvilke marine organismer som kan være aktuelle og hvilke marine restaureringstiltak som eventuelt kan igangsettes. Sjøbruk generelt stiller til dels store krav til ulike miljøforhold, som vannkvalitet og saltinnhold i vannet. Områder som kan egne seg for dette, må kartlegges før man går videre med slike prosjekter.

De urbane landbruksaktivitetene kan nyte godt av å knyttes til gårdsbrukene i Oslo. Tradisjonelt landbruk, med gårdsbruk og hagebruk, leverer varer og tjenester direkte til byens befolkning, herunder «inn på tunet»-gårder, andelslandbruk og besøksgårder nær byen. Gårdene utvikler flere næringsmuligheter i form av varer og tjenester som kommer byens befolkning til gode. Gårder i kommunalt eierskap skal forvaltes med særlig omtanke for framtiden, naturen og byboernes beste, fortrinnsvis etter økologiske prinsipper og med vekt på dyrevelferd. Ett eksempel er Bogstad gård, som drives 100 prosent økologisk.

Effektmål:

- Det er tilrettelagt for prosjekter med formål om matproduksjon i stor skala. Det er i den sammenheng kartlagt mulige områder for andelslandbruk og lignende landbruksmodeller.
- Det er tilrettelagt for urbant husdyrhold.
- Muligheter for hydroponi, akvaponi, urbant sjøbruk og andre innovative metoder for å øke matproduksjon, er utforsket.

- Det er tilrettelagt for at flere arealer kan benyttes til urbant landbruk, og eksisterende områder, slik som parsellhager, kolonihager og skolehager, er bevart.

Derfor vil byrådet:

- Bidra til å innhente og spre god informasjon om urbant husdyrhold, og benytte bynære arealer til beiting.
- Fremme hydroponi, akvaponi, urbant sjøbruk og andre innovative metoder for matproduksjon.
- Vurdere mulighetene for etablering av andelslandbruk i byen, samt tilgjengeliggjøre ubrukte områder med landbrukskvaliteter for dette.
- Støtte prosjekter som fremmer kortreist mat gjennom tilskuddsordning for urbant landbruk.

Hovedmål 3: Spirende møteplasser

Urbant landbruk skal være med på å skape sosiale møteplasser for Oslos innbyggere. Urbane landbruksaktiviteter kan gi rom for møter på tvers av alder og kultur – over dyrkekassen i nabolaget, i felleshager eller i andre grønne byrom. Urbant landbruk vil slik være med på å gjøre Oslo til en varmere og mer inkluderende by. Ulike former for grønne møteplasser gir rom for ulik deltagelse og et mangfold av aktiviteter i byen. Gode møteplasser er viktige arenaer for byliv og skal oppleves som trygge og vennlige. Dyrking på fellesområdene er med på å skape naboskap, eierskap, trygghet og visuelt innbydende hager.

Oslos parker og friområder er naturlige og hyppig brukte møteplasser for byens innbyggere og besøkende. I parker kan det tilrettelegges for frukthager og bærbusker. Ubrukte områder kan tas i bruk til urbane landbruksaktiviteter for å inkludere flere ulike grupper. Dette vil også kunne danne grunnlag for en møteplass på tvers av aldre og sosiale grupper. En større variasjon i aktivitetstilbud vil videre gjøre et område attraktivt for flere ulike grupper. Både midlertidige og mer permanente arealer er aktuelle for bruk til dette formålet.

Et skifte i fokus fra tilskuer til deltaker i byens grønne rom handler om å skape bærekraftige, inkluderende og menneskevennlige byrom. Oslo kommune ønsker at byens grønne rom skal fylles med aktivitet. I tillegg til å utgjøre vakre omgivelser for byens befolkning, skal flere av de grønne byrommene invitere til aktiv deltakelse. Gjennom å tilrettelegge for ulike former for aktivitet, skal parkenes og friområdenes funksjon som sosiale møteplasser styrkes.

Byens grønne rom skal være flerfunksjonelle, med plass til ulike typer aktiviteter. Urbane landbruksaktiviteter gjør at folk kan bli kjent med hverandre og gjennom aktivitet skape sosiale fellesskap, tilhørighet og lokal identitet. Kontakt mellom ulike sosiale og kulturelle grupper bidrar til inkludering. Det at naboer føler eierskap til nabolagets grønne rom, gir en ansvarsfølelse for områdene. Slik legges det til rette for utviklingen av en vakker by med attraktive bo- og oppholdsområder.

Urbant landbruk kan bidra til god folkehelse og ha positiv effekt på både fysisk og psykisk helse hos deltakerne. Det urbane landbruket er en verdifull læringsarena for kosthold og ernæring og for fysisk aktivitet, ettersom kroppen brukes aktivt i arbeidet i den produktive hagen. Dyrking av mat fremmer folkehelse og kan være et samfunnsnyttig verktøy innen forebygging og behandling av livsstilssykdommer og andre lidelser innen fysisk og psykisk helsevern. Det urbane landbruket har et potensial som helsefremmende arena for både private og offentlige tiltak. Naturen stimulerer til ro, hvile, harmoni og positive opplevelser, og øker trivsel hos innbyggerne.

Effektmål:

- Kommunale institusjoner har utforsket bruk av urbane landbruksaktiviteter for å løse oppgaver i egen virksomhet.
- Ved å bruke urbant landbruk er det skapt grønne møteplasser på tvers av alder, kultur og sosiale lag i byens fellesområder.
- Urbane landbruksaktiviteter er brukt til å øke livskvaliteten og bedre folkehelsen for byens innbyggere i deres boområder.
- Urbane landbruksaktiviteter er benyttet som en arena for arbeidspraksis og arbeidstrening.

Derfor vil byrådet:

- Vurdere mulighetene for bruk av dyrking og etablering av grønne møteplasser på institusjoner som sykehjem, asylmottak og rus-, psykiatri- og barnevernsinstitusjoner.
- Bidra til kunnskapsdeling og erfaringsutveksling mellom de ulike institusjonene.
- Vurdere mulighetene for å tilrettelegge for flere spiseplasser, aktiviteter og arrangementer i utvalgte grønne områder, samt sørge for renhold og vedlikehold av eksisterende plasser.
- Bidra til at flere boligprosjekter og boligbygg kan satse på urbane landbruksaktiviteter, i samarbeid med eksterne prosjektpartnere.
- Vurdere mulighetene for å etablere flere arbeidspraksisplasser og arbeidstrening innen urbane landbruksaktiviteter.
- Vurdere etablering av utlåns- og delingsordninger for hageredskaper.
- Vurdere om kommunen kan bidra til etablering av utlånsordninger for fellesutstyr som bord, benker, bålpanner og telt for å tilrettelegge for arrangementer, samt vurdere mulighetene for å etablere fleksibel møblering i utvalgte områder.

Hovedmål 4: Grønne læringsarenaer

Skolehagene har, med sin lange historie i Oslo, gitt hundretusenvis av barn sitt første møte med dyrking. Skolehagene skal også fremover være viktige inspirasjons- og læringsarenaer for barn og unge. Skolehagene skal formidle kunnskap om økologi, kretsløp og matproduksjon og bidra til nye former for samhandling. Det har vært en kraftig nedgang i antall skolehager de siste 20 årene. Minst 60 prosent av de tidligere skolehagene har blitt omdisponert til byggeformål. Dette er en trend Oslo kommune vil stoppe. Fremover skal Oslo kommune videreutvikle skolehagene, vurdere etablering av flere skolehager og øke antall skoler og fritidsordninger som tar i bruk skolehagene.

Urbane landbruksaktiviteter og matproduksjon er tverrfaglige tema som berører en rekke fag. Skolehagene fungerer som praktiske arenaer for læring, hvor elevene får erfaring med dyrking, kompostering og kretsløp, samt lærer om matproduksjonsprosessen fra «jord til bord». Gjennom erfaring med hagebruk får elevene økt forståelse og interesse for økologi og matens opprinnelse. Skolehagen som læringsarena kan også legge til rette for praktiske samhandlingssituasjoner som bidrar til å stimulere språkopplæringen. Skolehagen er en arena der elevene får felles erfaringer og opplevelser som de kan knytte til både kjente og ukjente ord og begreper. Skolehageundervisning bidrar til økt samarbeid mellom elever og stimulerer til personlig mestringsfølelse og tilknytning til nærområdet gjennom det praktiske arbeidet.

Skolegården er et av de viktigste uterommene for barn i byen med tanke på fysisk utvikling, læring og sosialt samvær. I tillegg fungerer skolegårder som viktige nærmiljøanlegg for lokalbefolkningen. Ved å etablere vegetasjon i skolegårder, for eksempel i dyrkekasser eller ved å opparbeide større områder for urbant landbruk, kan skolegårdene fungere som et supplement til skolehagene. En satsing på urbant landbruk også på de enkelte skolene, gjør at barn og unge i Oslo i større grad vil kunne følge plantenes utvikling gjennom året. Skolegårdene bør fungere som et viktig supplement til skolehageundervisningen, der elevene lærer å planlegge og utnytte det som dyrkes og produseres.

Dyrkingsaktiviteter er også lærerikt og morsomt for barnehagebarn. Barna kan bli involvert i dyrkingsaktiviteter ved kjøkkenhager i barnehager, tilgang til parsell- og skolehager eller til besøksgårder og andre tilbud.

Besøksgårdene er unike lærings- og samlingsarenaer for alle byens innbyggere, både store og små. Det finnes flere besøksgårder i Oslo. Oslo kommune driver Bogstad gård, Nordre Lindeberg gård, Kampen økologiske barnebondegård og Søndre Ås gård. Bogstad gård drives som et økologisk gårdsbruk. Det er ansatt en person som er ansvarlig for besøksgårdsvirksomheten og underviser barna som kommer. Bogstad gård har om lag 5800 barn på omvisning i regi av skole eller barnehage hvert år. I 2019 vil det etableres en ny besøksgård på Sørli gård ved Bøler. Det finnes i tillegg flere private besøksgårder i Oslo.

Effektmål:

- Skolehagene er blitt attraktive uteområder for skolene og nærmiljøet, og det er inngått flere samarbeid for bruk og stell av skolehagene.
- Flere skoler, skolefritidsordninger og elever har tatt i bruk skolehagene.
- Antall grønne skolegårder med spiselige vekster har økt.
- Barnehagene har et økt mangfold av dyrkingsaktiviteter.
- Besøksgårdene på Bogstad gård, Nordre Lindeberg gård, Sørli gård, Kampen økologiske barnebondegård og Søndre Ås gård er opprettholdt, og en videreutvikling av tilbudet er vurdert.

Derfor vil byrådet:

- Utarbeide en helhetlig handlingsplan for utvikling og drift av skolehager i Oslo.
- Legge til rette for økt bruk av de kommunale skolehagene i Oslo.
- Vurdere mulighetene for å videreutvikle Geitmyra skolehage slik at den blir åpnere og mer tilgjengelig.
- Vurdere etablering av flere skolehager.
- Vurdere et prosjekt med oppsøkende skolehagevirksomhet, der undervisningsopplegg skreddersys for skoler med varierende adgang til skolehagearealer.
- Bidra til at Aktivitetsskolen i større grad benytter skolehagene.
- Ved behov inngå samarbeid med aktører som kan ivareta stell av skolehagene og skolegårdene om sommeren, slik som lokale sommerjobbprosjekter i regi av bydelene og opplegg i regi av sommerskolen.
- Tilrettelegge for skolehager og grønne skolegårder ved nybygging av skoler, og vurdere mulighetene for å tilrettelegge for urbant landbruk i eksisterende skolegårder.
- Tilrettelegge for økt bruk av urbane landbruksaktiviteter for barnehagene.

Hovedmål 5: En samarbeidende kunnskapsby

Oslo skal være en kunnskapsby – en pådriver for verdiskaping og ny teknologi for å bygge opp under det grønne skiftet. Urbane landbruksaktiviteter skal bidra til at befolkningen får økt kunnskap om matopprinnelse, bærekraft og økologi, og et nærere forhold til maten på middagsbordet. Ved å bringe det urbane landbruket inn i bybildet kan også kommunen, i samarbeid med ulike aktører, bidra til utvikling av nye metoder og løsninger på urbane og globale utfordringer.

Oslo kommune samarbeider med en rekke ulike aktører om urbane landbruksaktiviteter i byen. Kommunen har flere roller: som eier og forvalter av arealer og lokaler, som kunnskapsformidler, som tilrettelegger og som forvalter av tilskuddsordninger. For å stimulere til økt landbruksaktivitet i byen, skal kommunen støtte opp under og legge til rette for at flere aktører kan drive med urbane landbruksaktiviteter, inkludert næringsliv, stat, frivillighet, organisasjoner, grønne og sosiale entreprenører og det bynære landbruket.

De siste årene har grasrotaktører, organisasjoner og sosiale entreprenører i Oslo bygget opp en betydelig kompetanse innenfor urbant landbruk. Kunnskap, inspirasjon og idéer formidles og deles på ulike arenaer, herunder besøksgårder, andelslandbruk, parsellhager, nabolagshager og kurs. Ved å styrke det urbane landbruket på byens møteplasser og tilrettelegge for innovative løsninger innenfor urbant landbruk, vil kunnskap skapes og deles.

Innovasjon er viktig for utviklingen av det urbane landbruket. I grønt og sosialt entreprenørskap er de sosiale og miljømessige resultatene drivkraften bak arbeidet, samtidig som det jobbes for å skape økonomisk levedyktige modeller. Som byer ellers i verden, må Oslo utvikle et bærekraftig matsystem for å redusere miljøbelastningene knyttet til matproduksjon, og samtidig øke motstandsdyktigheten mot eksterne utfordringer. I et bærekraftig matsystem står lokal matproduksjon, distribusjon og forbruk i sentrum. I Oslo finnes det en rekke initiativer som skaper nye arenaer for samhandling og som kobler det grønne med det sosiale, og der det urbane landbruket spiller en sentral rolle. Disse initiativene bidrar med alternative tjenester som kan kobles til byens behov, som for eksempel sysselsetting og aktivitet for grupper som på ulike måter faller utenfor samfunnet. Sosialt entreprenørskap kan bidra til å skape flere grønne møteplasser, fysisk og på tvers av ulike grupper, kommunen, frivillige og private.

Det byøkologiske innovasjonssenteret ByKuben tilrettelegger for og viser fram gode forbilder på innovasjon innen byøkologi. På denne måten løfter senteret frem nye initiativer og prosjekter. Oslo skal være et utstillingsvindu for urbane landbruksaktiviteter og lokal matproduksjon. I arbeidet med byøkologi og samspillet mellom mennesker og natur i byen, er ByKuben en viktig aktør for å formidle kunnskap, gi inspirasjon og skape samarbeid rundt urbant landbruk.

Effektmål:

- Oslo by er blitt et utstillingsvindu for innovative løsninger innenfor urbant landbruk.
- Kunnskap om urbant landbruk og byens nyttevekster er skapt og delt mellom ulike aktører.
- Det er lagt til rette for samarbeid på tvers av kommunale, statlige, frivillige og private aktører innen urbant landbruk.
- Det er lagt til rette for grønne sosiale entreprenører.
- Uutnyttede arealer er brukt til dyrking, slik som fasader og tak.
- Det urbane landbruket er utviklet med sikte på økt matsikkerhet og ressurseffektivitet.

Derfor vil byrådet:

- Samarbeide med byens grønne aktører, fagaktører, internasjonale nettverk og forskningsprosjekter for en videreutvikling av urbane landbruksprosjekter.
- Ivareta og videreutvikle Nettverk for bærekraftig mat som samarbeidsplattform.
- Benytte ByKuben som samlingsarena og informasjonsformidler for byens urbane landbruksprosjekter.
- Inngå samarbeid med relevante aktører om seminarer, fagdager, workshops, studieturer m.m.
- Samarbeide med lokale aktører som bidrar til kunnskapsoverføring og engasjement for viltvoksende mat- og nyttevekster, soppkontroll m.m.
- Utvikle skilt for å informere innbyggerne om ulike prosjekter innen urbant landbruk og om spiselige vekster i byen.
- Vurdere mulighetene for å tilgjengeliggjøre større kommunale restarealer til midlertidige innovative og økologiske prosjekter innen urbant landbruk.
- Vurdere mulighetene for å tilgjengeliggjøre egnede innendørs arealer som står ubrukte til matproduserende initiativ.

- Tilrettelegge for at eksterne aktører, som sosiale entreprenører og ideelle/frivillige organisasjoner, kan levere tjenester og aktiviteter innen urbant landbruk til utvalgte målgrupper.
- Legge til rette for lokale markedsdager.
- Kartlegge frivillighetens, næringslivets og sosiale entreprenørers roller i urbane landbruksaktiviteter.
- Bidra til initiering av fysiske og digitale informasjonsflater for å dele praktiske informasjon knyttet til igangsetting av prosjekter, søknadsfrister for tilskudd og erfaringsutveksling.

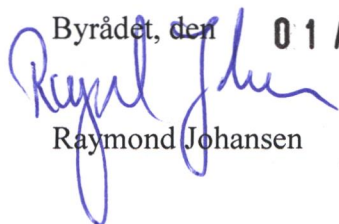
Økonomiske og administrative konsekvenser

De økonomiske konsekvensene av *Spirende Oslo – Plass til alle i byens grønne rom*, og tilhørende målsettinger, vil fremgå av handlingsplanen som foreslås utarbeidet. Handlingsplanen vil synliggjøre de budsjettmessige konsekvensene av alle foreslåtte tiltak. Alle tiltak som har budsjettkonsekvenser må behandles i ordinære budsjettprosesser.

Byrådet innstiller til bystyret å fatte følgende vedtak:

Bystyret tar saken *Spirende Oslo – Plass til alle i byens grønne rom – Strategi for urbant landbruk 2019 – 2030* til orientering.

Byrådet, den **01 AUG. 2019**

Raymond Johansen

Lan Marie Berg

Vedlegg tilgjengelig på Internett: Ingen
Vedlegg ikke tilgjengelig på Internett: Ingen